

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу зі здобуття початкової освіти у 2024-2025 н.р.

Новий навчальний рік у закладах загальної середньої освіти розпочнеться з 2 вересня 2024 року і триватиме до 30 червня 2025 року.

Організація освітнього процесу в 2024-2025 навчальному році у початковій школі здійснюється відповідно до:

- Закону України «Про освіту» [4];
- Закону України «Про повну загальну середню освіту» [5];
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [14];
- Державного стандарту початкової освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 [12];
- наказу Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» [8];
- листа Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2024р. №1/9930 “Про надання роз’яснень щодо формування 1-х класів з 01.09.2024 та розподілу освітньої субвенції” [20].

Заклади освіти, отримавши автономію, можуть самостійно, зважаючи на психічний стан та інтелектуальний розвиток учнів, безпекову та енергетичну ситуацію, на засіданні педагогічної ради визначати структуру й тривалість: навчального року; навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними; форми організації освітнього процесу, але, в межах часу, передбаченого освітньою програмою, відповідно до обсягу навчального навантаження, встановленого відповідним навчальним планом, усі класи, крім випускних, завершують навчання наприкінці травня, тобто фактично вони мають 155 навчальних днів.

Тривалість канікул у закладах освіти впродовж навчального року не може становити менше ніж 30 календарних днів.

Визначати початок і завершення канікул можуть на місцях, тому рекомендовані дати на новий навчальний рік можуть змінюватися.

Орієнтовні строки:

- 28 жовтня – 3 листопада 2024 р. – осінні канікули;
- 30 грудня 2024 р. – 10 січня 2025 р. – зимові канікули;
- 24 березня-30 березня 2025 р. – весняні канікули;

➤ 30 травня-31 серпня 2025 р. – літні канікули.

Відповідно до частин першої та другої статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту» [5] кількість учнів у класі (наповнюваність класу) державного, комунального закладу освіти не може становити менше 5 учнів та більше 24 учнів, які здобувають початкову освіту. Ця норма Закону набирає чинності з 01.09.2024.

Таким чином, вищезазначена норма буде застосовуватися щодо формування 1-х класів, учні яких розпочнуть навчання у новому 2024-2025 навчальному році, а їх кількість у класі має становити не більше 24 осіб.

Організацію освітнього процесу у початкових класах доцільно здійснювати відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#n281>) [10]; із дотриманням вимог санітарних правил і норм (щодо використання комп'ютерної техніки для різних вікових груп учнів, формування розкладу навчальних занять; рухової активності (фізкультхвилинок, руханок), вправ для очей; тривалості виконання завдань для самопідготовки у позанавчальний час).

Тривалість уроків у закладах освіти становить: у перших класах – 35 хвилин, у других – четвертих класах – 40 хвилин. Заклад освіти може обрати інші, окрім уроку, форми організації освітнього процесу. Вибір має зумовлюватися дидактичною доцільністю, матеріально-технічною базою закладу, підготовкою вчителя та враховувати індивідуальні особливості учнів. Задля реалізації інтегративного підходу у змістовому забезпеченні освітнього процесу, заклад загальної середньої освіти може по-різному комбінувати навчальний час у межах загальної кількості навчальних годин, визначених освітньою програмою.

В умовах воєнного стану безперервна тривалість навчальних занять під час організації дистанційного навчання у синхронному форматі не повинна перевищувати для учнів:

– 1-2-х класів – 2 навчальних заняття по 30 хвилин або 3 – по 20 хвилин;

– 3-4 -х класів – 2 навчальних заняття по 45 хвилин або 3 – по 30 хвилин, або 4 – по 20 хвилин.

Під час використання технічних засобів навчання, безперервна тривалість навчальної діяльності упродовж уроку має бути: для учнів 1-х

класів – не більше 10 хвилин; для учнів 2-4-х класів – не більше 15 хвилин, із постійним чергуванням видів діяльності.

Звертаємо увагу, що організація освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, під час дії воєнного стану в Україні, реалізується залежно від конкретної безпекової ситуації у кожному населеному пункті (в очному, дистанційному, змішаному форматах), але з обов'язковим гарантуванням безпечних умов навчання для всіх учасників освітнього процесу, у разі наявності безпосередньої небезпеки, зокрема, продовження воєнних (бойових) дій, можливих артилерійських обстрілів, загрози ракетно-бомбових ударів.

Наголошуємо, що необхідною умовою організації навчання в початкових класах в умовах воєнного стану є дотримання дій під час сигналів оповіщення, зокрема, «Повітряна тривога», «Загроза артобстрілів».

Освітній процес у закладах загальної середньої освіти реалізується згідно з освітньою програмою закладу освіти, розробленою на основі, затверджених Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти») [19], [11].

В основних положеннях Державного стандарту початкової освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 визначено Базовий навчальний план початкової освіти для класів із українською мовою навчання (<http://surl.li/tctb>) [12].

Наголошуємо, відповідно до Державного стандарту початкової освіти, організація освітнього процесу в початковій школі спрямована на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію. Метод діяльнісного підходу є пріоритетним у організації навчальної діяльності.

Звертаємо увагу, що, за наявності відповідних умов, педагогічних кадрів та навчальних програм, що мають гриф Міністерства освіти і науки України, частину навчального навантаження з фізичної культури (до 1 години на тиждень) у початковій школі можна використовувати на вивчення окремих навчальних предметів, що забезпечують рухову активність учнів (хореографія, ритміка, плавання тощо) [1].

Слід зазначити, що календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя.

Під час розроблення календарно-тематичного та поурочного планування вчитель має самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання учнів, ураховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в підручниках, змінюючи послідовність тем уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем, у межах загального обсягу годин на вивчення навчального предмета.

Звертаємо увагу, що у 2024-2025 навчальному році залишаються актуальними методичні рекомендації, розроблені Міністерством освіти і науки України щодо заповнення класного журналу учнів початкових класів [7], та методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4-х класів закладів загальної середньої освіти [6], [9].

Реалізація змісту типових освітніх програм для учнів 1-2-х, 3-4-х класів закладів загальної середньої освіти здійснюється за допомогою підручників, що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». В освітньому процесі заклади загальної середньої освіти можуть використовувати лише навчальну літературу, що має грифи Міністерства освіти і науки України «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Перелік грифованої навчальної літератури доступний на офіційних сайтах: Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/>), Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

Акцентуємо увагу, що під час вибору завдань для самопідготовки учнів у позанавчальний час, під час визначення його обсягу, необхідно враховувати освітні втрати, часові затрати дитини на виконання завдань для самопідготовки з різних навчальних предметів, – у співвіднесенні з вимогами Санітарного регламенту, якими визначено, що «тривалість виконання завдань для самопідготовки учнів у позанавчальний час не рекомендується більше ніж 1 година у 3-4-х класах. Учням 1-2-х класів не рекомендуються обов'язкові завдання для самопідготовки у позанавчальний час» [10]. Водночас, за потреби, із урахуванням індивідуальних навчальних можливостей, учням 2-х класів радимо задавати індивідуальні завдання за вибором. При цьому, вони мають бути дозованими, аргументовано

значущими для дитини, із чіткою знайомою інструкцією, щодо відтворення, застосування відомих способів дій. Сумарні витрати часу на виконання завдань для самопідготовки учнями 2-х класів не повинні перевищувати 45 хв на добу.

Обов'язково, потрібно уточнювати дітям термін виконання завдання для самопідготовки (до наступного уроку; через тиждень/два тижні), що для кожного може бути гнучким. Ураховуючи вікові особливості учнів, максимальним терміном виконання завдання для самопідготовки може бути два тижні. Як правило, такий термін надається для підготовки до позакласного читання, представлення групового навчального проєкту тощо. Учителі початкових класів, під час організації дистанційного, змішаного навчання, мають виважено обирати електронні освітні ресурси, ураховуючи їх дидактичну доцільність, відповідність навчальній програмі. Організуючи дистанційне навчання, пропонуємо скористатися методичними рекомендаціями, схваленими листом Міністерства освіти та науки України від 18.06.2020 № 22.1/12- Г-372 «Організація дистанційного навчання в школі» (<http://surl.li/gmphh>) [3].

Для практичної реалізації дистанційного та змішаного навчання у початковій школі вчителям доцільно: використовувати різні, але зручні для здобувачів освіти застосунки (наприклад: Microsoft Teams (<https://teams.microsoft.com/start>), Google Classroom (<https://classroom.google.com>), Class Dojo (<https://www.classdojo.com/>), GIOS (<https://gioschool.com/>), МійКлас (<https://miyklas.com.ua/info/uciteliam>), Edmodo (<https://new.edmodo.com>), Google Meet (<https://www.meet.google.com/>), Zoom (<https://zoom.us/download>), Skype (<https://education.skype.com/>); віртуальні дошки – Padlet (<https://padlet.com/>), Jamboard (<https://jamboard.google.com/>), Trello (<https://trello.com/uk>), MindMeister (<https://www.mindmeister.com/>), Mindomo (<https://www.mindomo.com/>) тощо).

За умов використання дистанційної, змішаної форм навчання, посилюється значущість безпеки в інтернеті. Рекомендуємо ознайомити учнів із порядком реагування на інциденти, що створюють ситуації небезпеки під час роботи онлайн. Доцільно обговорити з батьками можливості використання контент-фільтрів, щоби пошук, перегляд інформації в інтернеті був безпечним, її зміст – відповідав віковим можливостям його сприйняття та опрацювання.

Радимо формувати в учнів мережевий етикет, спонукати дотримуватись правил спілкування та взаємодії в інтернеті, нести відповідальність за власні дії в мережевому просторі.

Акцентуємо увагу, що внаслідок тривалих воєнних дій значна частина учасників освітнього процесу (учні початкових класів є найбільш вразливою категорією) потребує та потребуватиме в майбутньому психологічної підтримки та допомоги. Із метою компенсації освітніх втрат, саморегулювання психоемоційних станів у дітей, запобіганню виникнення тривожності та панічних атак у школярів, учителям, під час підготовки до проведення уроків у початкових класах в умовах воєнного стану, рекомендуємо опрацювати та використовувати:

– лист Міністерства освіти і науки України від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» (<https://cutt.ly/dFpL5j1>) [17];

– лист Міністерства освіти і науки України від 13.05.2022 № 1/5119-22 «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» (<http://surl.li/cccze>) [18];

– інформаційні тематичні матеріали, розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://cutt.ly/UFpACXA>);

– матеріали проекту психологічної підтримки «Поруч» (<https://poruch.me/>);

– poradnik «Ігри для радісних уроків. 5 активностей» (<http://surl.li/gpkdd>);

– poradnik для вчителів «Активності для учнів та учениць у бомбосховищах шкіл» (<http://surl.li/gpkdx>).

Однією з форм створення психологічно комфортної атмосфери в класному колективі, актуалізації в учнів мотивації до навчальної діяльності є ранкові зустрічі. У 2024-2025 навчальному році доцільно розширити їх змістове наповнення. Пропонуємо, під час ранкових зустрічей, ознайомити учнів із правилами дій у період надзвичайних ситуацій, у тому числі, у період воєнного часу. Актуальними у цей час є теми особистої безпеки в умовах загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, користування засобами захисту від їх наслідків; вивчення правил пожежної, мінної безпеки та основ цивільного захисту. Для опрацювання зазначених тем можна організовувати ситуаційно-рольові ігри, виконання практичних вправ (тренінги) на

засвоєння алгоритмів дій під час небезпеки, у тому числі дій за сигналами оповіщення цивільного захисту.

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів, в умовах військових дій в Україні, набуло як ніколи важливого й актуального значення, виникла нагальна необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на становлення нових українців, що діють на основі національних та європейських цінностей, формування у них любові до рідного краю, України, історичної пам'яті, духовності, національного характеру.

Звертаємо увагу, що основні стратегічні підходи до національнопатріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти визначено Указом Президента України від 18.05.2019 № 286/219 «Про Стратегії національнопатріотичного виховання» [16], Постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» [13] та «Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України», затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527 [2].

Наголошуємо, що національно-патріотичне виховання має наскрізно пронизувати весь освітній процес, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання та базуватися на національній історії, реалізовуватися з урахуванням пізнавальних можливостей та психологічно-вікових особливостей учнів певного класу.

Акцентуємо увагу на необхідності щодня проводити в закладі освіти, класі загальнонаціональну хвилину мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії [15]. Після загальнонаціональної хвилини мовчання рекомендуємо проводити короткі бесіди з учнями, розповідати дітям, що держава та громадянське суспільство роблять усе можливе для відновлення миру та порядку в країні, відбиття зовнішньої агресії проти України, що лише в національній єдності та національній гідності наша сила й незламність. Обов'язковим елементом таких бесід має бути обговорення поведінки під час повітряних тривог, правил безпеки в умовах війни тощо.

Використані та основоположні джерела

1. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої

освіти у 2024/2025 навчальному році: лист Міністерства освіти і науки України від 30.08.2024 № 1.1/15776-24 URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>

2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527. URL: <http://surl.li/gymlo> (дата звернення: 27.05.2024).

3. Організація дистанційного навчання в школі: лист Міністерства освіти та науки України від 18.06.2020 № 22.1/12-Г-372. URL: <http://surl.li/gmphh> (дата звернення: 28.05.2024).

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).

5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 21.11.2023 № 3482-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 28.05.2024).

6. Про внесення змін до методичних рекомендацій щодо заповнення класного журналу учнів початкових класів Нової української школи: наказ Міністерства освіти і науки України від 02.09.2020 № 1096. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1096729-20#Text> (дата звернення: 13.06.2024).

7. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення Класного журналу учнів початкових класів Нової української школи : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.12.2018 № 1362. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1362729-18#Text> (дата звернення 28.05.2024).

8. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563. URL: <http://surl.li/ibzte> (дата звернення: 27.05.2024).

9. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0813729-21#Text> (дата звернення: 28.05.2024).

10. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти: наказ Міністерства охорони здоров'я України від

25.09.2020 № 2205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#n2811> (дата звернення: 27.05.2024).

11. Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 та 3-4 класів закладів загальної середньої освіти та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87314/ (дата звернення: 28.05.2024).

12. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL: <http://surl.li/tctb> (дата звернення: 27.05.2024).

13. Про затвердження Плану дій щодо реалізації Стратегії національнопатріотичного виховання на 2020-2025 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932. URL: <https://cutt.ly/eXcgxaY> (дата звернення: 27.05.2024).

14. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <http://surl.li/adyhc> (дата звернення: 28.05.2024).

15. Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України : Указ Президента України від 16.03.2022 № 143/2022. URL: <https://cutt.ly/aXch4hf> (дата звернення: 28.05.2024).

16. Про Стратегію національно-патріотичного виховання: Указ Президента України від 18.05.2019 № 286/219. URL: <https://cutt.ly/WXcgwMM> (дата звернення: 28.05.2024).

17. Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» : лист Міністерства освіти і науки України від 04.04.2022 № 1/3872-22. URL: <https://cutt.ly/dFpL5j1> (дата звернення: 03.06.2024).

18. Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні : лист Міністерства освіти і науки України від 13.05.2022. № 1/5119-22. URL: <http://surl.li/ccsze> (дата звернення: 03.06.2024).

19. Щодо освітніх програм : лист Міністерства освіти і науки України від 07.04.2021 № 1/9-188. URL: <http://surl.li/jgdyln> (дата звернення: 27.05.2024).

20. Про надання роз'яснень щодо формування 1-х класів з 01.09.2024 та розподілу освітньої субвенції: лист Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2024р. №1/9930 <https://www.schoollife.org.ua/pro-nadannya-roz-yasnen.../>